

## **Terms and Conditions**

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

### Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

### Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100



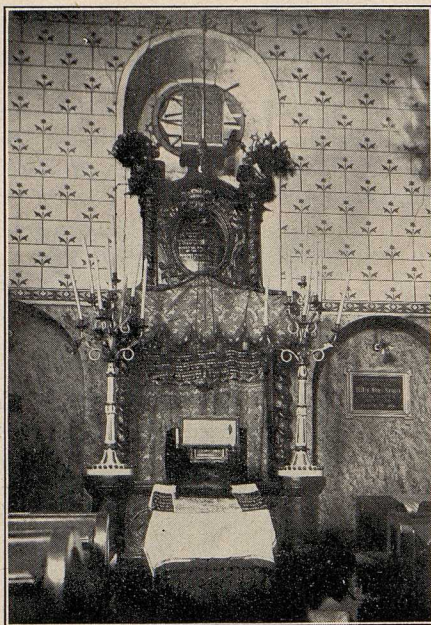
481, nově svou synagogu od dřeva, při níž i školu, kde učí, mají, sobě vystavěti dali.

I poměry cechovní se valně měnily. Nejvíce trpěli sladovníci a vodovárnici, neboť velký požár strávil nejen pivovary a sladovny turnovské, ale utrpěli i veliké škody tkalci a merulánici, neboť již r. 1622 veliká část mistrů a tovaryšů pro náboženství do Lužice odešla a v Žitavě se usadila. Živnost soukenická poklesla dlouhým válčením, ač v dobách vévody Friedlandského veliký vývoz k armádě se dál, ale pak — konkurencí židův, kteří laciná sukna v sousedním Liberci kupovali — na újmu domácí výroby turnovské je v městě prodávali.

Ale cech soukenický si vymohl nato hraběcí majestát, kterýmž prodej cizích suken v městě zapovězen byl. Když však židé toho nedbali a cizí sukna dále prodávali, vedli si soukeníci novou stížnost, kterouž jménem hraběcím vyřídil regent Václav Králík z Brocenberka dne 26. prosince 1647 tak, aby všecka cizí sukna ve městě přistižená židům sebrána byla a rozdána chudině.

Když pak ani tyto tresty nepostačovaly, sáhuto bylo k tomu, aby každý, kdo jakoukoliv živností městskou se zabýval, nejprve přísahou pravověrnosti své doložil, než by do cechu přijat byl. (Formulář takové přísahy pro židy i příslušníky jiných živností nalézá se v museu turnovském.)

Obec městská prokazovala židům také ochranu, ale vrchnost ji obci odpírala. V návrhu řízení obecního z r. 1712 žádala vrchnost, aby bylo ve městě trpěno jen 8 židů. Spor o ochranu jejich se stále opakoval, jelikož židů ve městě přibývalo. Nejvíce to bylo pozorovati od r. 1680. Téhož roku dne 6. května vydán byl hraběcí majestát, kterýmž byl spor ve prospěch obce urovnán. Ale vrchnosti se zdálo, že obec jedná proti ujednání, protože připouštěla, aby se živnosti židovské v T. rozmnožovaly, za což si obec dávatí nechala ochranný poplatek. Židů ve městě tak rychle



Synagoga (vnitřek)

přibývalo, že r. 1717 bylo již 23 žid. domů, z nichž odvádělo se 174 zl. daně královské, 13 zl. platů městských a 30 zl. obci ochranného.

Když r. 1707 stará dřevěná synagoga vyhořela, žádali židé, aby si směli vystavěti synagogu novou. Po vzájemném dohodnutí a na rozkaz hraběcí nebyla nová synagoga vystavěna na místě starém, nýbrž

v ulici Hluboké uprostřed nově vznikající čtvrti žid. na části bývalých Trávníků podél malé Jizery. Na židech bylo žádáno, aby vystavěli novou synagogu z kamene a předepsány byly i její rozměry. Délka měla býti vně 13 ¼ lokte, uvnitř 11 ¼, výška od dláždění až po vrch střechy 9 loket, šířka 8 loket. Synagoga sahala až do zdi Eliáše, žida Hlavatého, s hoření



Hřbitov

strany s jedné, s druhé pak strany až do zdi Filipa Heršla Dubského a Abrahama Pražáka, mezi kterýmižto dvěma žid. domy vedle uprostřed stojící synagogy ještě plac blíž ouvozu Hluboké ulice, běžícího k obci židovské, patříci, pozůstává. S druhé strany žid. školy oulička mezi synagogou a domem Mojžíše Davida Kobry až k Eliášově zahradě přináležející. Jest při tom pak jako tak místo od starodávna pro postavení světničky při škole staré židovské pro kantora s jedné strany od Marka Vítka počínající až k uličce, kde předešle (před ohněm) Jan Jiroušek chalupu míval, dobíhající až k Daubkově chalupy rohu.

Po vystavění synagogy byl poměr mezi obcí židovskou a městskou se svolením hraběcím náležitě upraven, při čemž obec židovskou starší židé Mojžíš David, Filip Dubský a Adam Loebel, obec městskou primas Jan Durych zastupovali. Dle vzájemného usnesení byla obec žid. nadále vázána platiti 2. lednem 1719 počínajíc každoročně obci po 14 zl. ze synagogy a sepultury, dále úroky běžné ze svých domů. Zato byli zproštěni obtíží s ubytováním vojska, břemen a pomůcek školních a j. povinností sousedních.

S rozšířením se obchodu a průmyslu vzrůstala nejen lidnatost města, ale i počet domů i v ulici židovské. V pozdějších letech na počátku 19. stol. bylo v T. 12 lihovarů, z nichž zbyl jediný závod Israele Mendla, kterýž později byl proměněn ve flokárnou.

Podle záznamu bylo zde a v okolí od r. 1839 do r. 1870 na sto rodin žid., po této době však rapidně počet těchto ubýval, mnozí se odstěhovali do větších měst a mnoho jich zemřelo. Naproti tomu byl přírůstek jen nepatrný. I v okolí ve vícero vesnicích, kde židé se nacházeli, se tito odstěhovali do měst.

V obci Daliměřicích u T., kde bylo as 20 rodin žid., kterážto vesnice se nazývala židovská, není již ani jedna rodina žid.

Tak nyní se nachází pouze v obci Vranové jedna